

ADOLESCÈNCIA I ADOPCIÓ^[1]

Esther Grau Quintana

Psicòloga clínica
Coodirectora de l'Associació CRIA, Família i Adopció

Rosa Mora Valls

Psicòloga clínica
Coodirectora de l'Associació CRIA, Família i Adopció

RESUMEN

Partiendo de la idea de que la adolescencia, en sí misma, es una etapa de crisis, en este artículo se especifican aquellas particularidades que, en el caso de las personas adoptadas, pueden agregar dificultades durante esa etapa vital. Pretendemos aportar elementos de reflexión para ahondar en la comprensión de algunas problemáticas frecuentes que llevan a consulta a familias adoptivas con hijos en edad adolescente a un servicio de post-adopción.

ABSTRACT

Starting from the idea that adolescence, by itself, is a time of crisis, this article specifies those particularities that, in the case of adopted people, may add difficulties during this life stage. We intend to provide elements of reflection to deepen the understanding some of the most common problems that bring to adoptive families with teen-age children to a post-adoption services.

L'ADOLESCÈNCIA COM ETAPA DE CRISI I CANVI

Segons Erikson el ser humà té necessitat de ser conscient de sí mateix com a ser únic, separat i diferent dels demés, en una experiència de continuïtat amb el passat, des d'un present amb sentit i amb una perspectiva de futur, a través dels diferents canvis físics, psicològics i contextuals que es donen en les diferents etapes vitals, per així anar reconstruint una identitat que doni estabilitat i sentit. L'adolescència, per a aquest autor, és l'etapa per excel·lència en la construcció de la identitat. (Erikson, 1972).

L'adolescència és etapa de confrontació, d'afirmació, de secretisme, de vergonyes i de pors, de sentiments de pèrdua i de desorientació, d'incertesa, d'inseguretat, de soledat. L'adolescent viu una revolució interna, en moltes ocasions difícil de controlar per ell mateix i de gestionar pels qui l'envolten. És per això que l'adolescència ha estat sempre associada a la transgressió i a certa incomoditat.

Etapa de revisió i de redefinició sobre un mateix, l'adolescència és temps d'inicis, de descoberta i de creació. Però també de dols: per la pèrdua d'un cos infantil, de la posició de dependència i de protecció fins aleshores inqüestionables, de la imatge que els altres han tingut d'un mateix com a infant, dels pares omnipotents que tot ho resolien.

Tots els dols suposen tristesa, desorientació, inseguretat, però el que té de particular el procés de comiat d'aquesta etapa és que comporta dols que, com tots els comiats reactiven pèrdues del passat, però que en aquest cas es viuen des de la fortalesa física (moment de màxim esplendor corporal, de potència), i des de la fragilitat emocional. Com es fa per estar

en contacte amb el comiat, amb la pèrdua i amb les pors al desconegut, alhora que amb l'entusiasme, la llibertat i la força? Combinat difícil.

Incerteses de futur, pors al desconegut, vergonya d'un cos diferent i estrany, inseguretat en la sexualitat i en les noves relacions, construcció d'una identitat amb components nous. L'adolescent viu un terrabastall intern que l'obliga a suportar tots aquests elements canviants, i ho fa de vegades sorollosament, de vegades en silenci. El necessari procés de separació, d'individuació, de diferenciació dels pares no pot ser planer; i el neguit intern que desperta en el jove, sovint el sotmet a gran tensió i a una enorme soledat; ja no li serveixen els pares de quan era nen, i encara no ha tingut temps de construir un entorn contenidor alternatiu.

Per als pares és també una etapa de dols: per la pèrdua del fill petit, del rol de protectors i guies "ideals" que representaven, de la pròpia joventut. I per a la família en general, l'adolescència d'un fill és una etapa de trasbals i de desequilibri: els pares han d'inventar una nova manera de relacionar-se amb el seu fill, més des de la presència silenciosa i l'acompanyament a distància (quantes vegades hem sentit dir als pares frases de l'estil: quan era petit em xuclava físicament, ara em té absorbit mentalment), i sovint es comproven encarant, cadascú d'ells, els conflictes de manera desigual, amb prioritats diferents. No és estrany que l'etapa familiar en la qual hi ha més divorcis sigui durant l'adolescència dels fills. Els germans conviuen amb el protagonisme de qui fa noves i exigents demandes, de qui ocupa molt amb els seus canvis d'humor i de qui té als pares pendents de les constants transformacions. L'adolescent, amb les seves urgències, inseguretats i conflictes, remou l'ambient

familiar fent sortir a la llum les fissures en les relacions que fins aleshores havien pogut romandre soterrades o "equilibrades"; entre la parella de pares, entre germans, i entre pares i fills. L'adolescent pot anar al límit i pot portar al límit.

El temps, en aquesta etapa, és factor de gran importància per les seves dimensions contradictòries: per una banda, els canvis poden succeir de manera sobtada i impel·leixen a adaptacions ràpides; les esperes es fan insuportables i sovint sorgeixen urgències doncs l'adolescent pot sentir necessitats que han de ser cobertes amb immediatesa. Per altra banda, el procés de maduració és lent (cada vegada l'adolescència comença abans i acaba més tard), la qual cosa va acompanyada dels llargs programes formatius sovint allunyats dels seus interessos i d'oferir elements d'èxit compensatoris a curt termini (pràctica professional, remuneració econòmica).

L'adolescent se sent exigint en les seves responsabilitats, empès a créixer i a demostrar compromís amb les seves obligacions, sentint alhora que gaudeix de poc marge per a prendre decisions per sí mateix. L'adolescent, patint les seves anades i vingudes en el seu desig d'autonomia i les pors que el duen episòdica i esporàdicament a tornar a la dependència, transita de l'actuació ràpida (fugida, confrontació, transgressió) a la necessitat de temps per madurar i aprendre a autogestionar-se.

La identitat canvia; ja no és del tot qui era, i no sap qui serà. L'adolescent es troba amb sí mateix en terra de ningú, haurà de suportar una llarga espera convivint amb el cúmul d'incerteses (personals, relacionals, formatives, professionals i laborals) i anar-se apamant a sí mateix. En l'etapa adolescent aquest procés de construcció de la nova identitat hi juguen un paper important i bàsic les relacions familiars, el grup d'iguals, l'escola, les circumstàncies socials i polítiques del moment, etc.

La maduració personal i el trànsit adolescent dependran també de com s'hagin resolt les anteriors etapes vitals. L'adolescència està determinada en part pel que va passar abans i condicionarà el que passarà després (Erikson, 1972). Sabem que les experiències emocionals durant els tres primers anys de vida constitueixen la base de la construcció de la personalitat de l'individu. La consistència dels primers vincles, l'autoimatge que el nen o la nena haurà anat internalitzant davant de sí mateix i en el seu concepte dels ulls dels altres haurà contribuït en la construcció d'un Jo més o menys fort. Si ha pogut construir una confiança bàsica en els altres i un Jo i una autoestima suficientment sòlids i fermes, al arribar a l'etapa adolescent aquests li permetran tolerar i sostenir suficientment les frustracions, la inseguretat, els sentiments de tristesa o de ràbia generats per la incertesa, els canvis i les pèrdues, tant massius en aquesta etapa vital. Així mateix podrà confiar en els adults de referència malgrat els conflictes que puguin sorgir en la relació amb ells.

En aquesta etapa convulsa el paper dels pares és tan fonamental com durant la infància, tot i que aquests, paradoxalment, se sentin exclosos de gran part de la vida del seu fill;

ells segueixen sent referent i contenció encara que l'adolescent qüestionari, esquerdi o fins i tot ataqui el marc i la relació. Si el vincle és ferm, les envestides seran difícils de tolerar, influiran potser en una complicada convivència que pot durar temps, però la seva fortalesa permetrà que, passat el terratrèmol, aquells fonaments hagin resistit i s'hagi pogut construir una relació diferent entre adults.

Quan hi ha hagut antecedents de dificultats importants durant la infància, quan els fonaments de la personalitat de l'adolescent no s'han pogut construir amb suficient solidesa, el terreny de fragilitat personal se suma a les inseguretats i els temors implícits en aquesta etapa. Els pares, aleshores, són més puntal que mai, tot i que puguin estar més perduts, més cansats, més dolguts i més desesperançats després d'una infància que segurament hagi comportat ja molta feina i gran implicació. L'adolescent que visqué una primera infància en males condicions té menys recursos personals per fer front a les adversitats, probablement menys tolerància a les frustracions, possiblement una autoestima especialment baixa, un intens sentiment de fracàs, molta ràbia de fons potser poc o mal païda i gestionada, i una pila de conflictes interns per resoldre. Ho té més difícil i ho posa més difícil.

QUÈ AFEGEIX LA CONDICIÓN D'ADOPTAT A L'ADOLESCÈNCIA?

El procés de creixement de l'adolescent adoptat és més complex perquè, a la inseguretat pròpia de l'etapa se li sumen les conseqüències de les experiències viscudes anteriors a l'adopció i que, en la mida que hagin pogut ser més o menys reparades (Grau i Mora, 2005), podran haver interferit en la construcció d'un jo i una autoestima suficientment sòlids. A més, haurà d'elaborar tot el que està relacionat amb la seva identitat com a persona adoptada i integrar el seu passat i els seus orígens.

Els buits i pèrdues del passat -amb possibles dols pendents- interfereixen en la construcció de la pròpia identitat. La història de les persones adoptades és plena d'incògnites i buits, i aquests poden despertar molta soledat i malestar. L'adolescent adoptat no només ha d'aguantar les incerteses de futur, també les del seu passat. I aquests buits i carències generalment no són compartits en l'entorn familiar adoptiu ja que habitualment es desconeixen en els aspectes concrets; al no formar part de la història comú queden dissociats i, sovint, només en el món intern i fantasmagòric del fill; això pot provocar un sentiment intens de soledat.

Una de les funcions específiques de les famílies adoptives és ajudar i acompanyar el fill en el procés de reconstrucció i elaboració del passat desconegut i ple de buits, la qual cosa es tradueix en sostenir i fer espai als sentiments de ràbia, de tristesa i de dolor expressats de maneres diferents. Si al llarg de la infància no s'ha pogut anar elaborant conjuntament aquest passat s'haurà produït una esclatxa en la relació entre pares i fills. Pot succeir aleshores que una part d'ell -el seu passat amb totes les vivències i sentiments que genera- no hagi estat

del tot adoptada, integrada a la història familiar, revertint en un sentiment de pertinença poc sòlid.

Suportar els buits no és tasca fàcil; requereix d'un aprenentatge emocional que necessita d'una llarga i sostinguda experiència de seguretat i confiança al llarg dels anys. Quan la vida ha comportat justament experiències d'inseguretat i en el seu inici hi hagueren experiències emocionals intenses que fomentaven la desconfiança, encarar les novetats, les esperes i les incògnites es fa molt més difícil perquè el contacte amb l'impàs terroritzat; el terreny personal està menys preparat per a la contenció, perquè la confiança bàsica amb els altres i amb el món és menys consistent, i l'ansietat apareix amb rapidesa; aleshores, els desitjos, els impulsos i les frustracions poden avocar fàcilment a l'actuació per calmar les ansietats de forma immediata. (Grau, 2008). Llavors, sovint apareixen conductes (fugides, furts, mentides, etc.) on s'hi amaguen la por, la inseguretat, la fragilitat i la insatisfacció. (Grau, 2008).

Per als joves adoptats existeix, a més, **la convivència mental amb l'altra parella de pares**, els biològics, a qui han de fer un lloc en la construcció de la seva identitat. En la cerca de la identitat pròpia, l'adolescent s'aproxima mentalment als pares biològics identificant-se episòdicament amb aquelles figures. Els conflictes es multipliquen aquí també: no només s'ha de separar dels pares que coneix i als que està vinculat (amb pors, de tota manera, a que aquest vincle es trenqui), sinó que el seu procés d'individuació l'obliga per una banda a acostar-se mentalment als "altres", i per tant a preguntar-se i fantasiejar (com seré d'adult? Què hauré heretat? Seguiran vius? Els coneixeré algun dia? Pensen en mi?), i per altra a allunyar-se'n per no instal·lar-se en un conflicte de lleialtats insuportable entre les dues parelles de pares (acostuma a témer que els pares se sentin ferits si saben de tots aquests pensaments). Tota aquesta remoguda interna és sentida habitualment amb estranyesa, amb soledat perquè a "ningú més li passa això".

L'adolescent viu lluites internes entre el desig d'individuació i el desig de ser volgut-desitjat-necessitat pels pares. Necessita provar, una i una altra vegada, la seva pertinença a la família, i provoca, s'oposa, fuig per comprovar el patiment dels pares que li assegura el seu amor incondicional. Es debat també entre investigar dins seu sobre els altres pares i el que va passar, i la necessitat d'esborrar tot allò per fondre's en la "normalitat" dels seus iguals; entre voler veure's gran i la por a ser un adult estrany i diferent.

Les diferències físiques accentuen la inseguretat de l'adolescent. Al no tenir referents que li permetin preveure's com adult, l'adolescent pot cercar fora allò que no sap on trobar dins de la família (persones racialment semblants). No s'assembla físicament als pares, i de forma més rellevant en el cas dels joves adoptats internacionalment, però social i culturalment pertany a l'ambient familiar; s'assembla físicament a altres que, sovint, no pertanyen al seu àmbit social i cultural. (San Román, 2006). Si no ha pogut incorporar suficientment

les seves diferències al llarg de la infància, els canvis corporals poden afegir confusió interna i pot buscar referents externs acoblant-se a grups en els que trobi un lloc de pertinença substitutori (bandes, grups marginals, etc.). Si, a més, es viu a sí mateix com algú fracassat escolarment i se sent poc integrat en el grup d'iguals de referència, pot buscar altres grups on poder-se identificar. Un adolescent, fill d'una família adoptiva de classe social alta deia: "ells no m'entenen, no saben lo dura que és la vida, ho han tingut tot fàcil. Ells tots són universitaris, jo no podré ser-ho mai... potser no podré ni acabar l'ESO i seré un fracassat. Si visqués al Perú (país d'origen del jove) cuidaria cabres i seria feliç". Aquest adolescent sentia soledat, constatava que els pares estaven decebuts amb ell pels seus fracassos i ell no trobava en la família adoptiva referents amb els quals identificar-se, com ell deia "ells ho han tingut tot, no saben el que és patir". Necessiten comprovar repetida i insistentment el sentiment de pertinença a la família. Alhora, en el seu imaginari, haurien d'estar agraïts a la família adoptiva per haver-los adoptat i donar-los una oportunitat.

Per als pares adoptius, l'aparició o agreujament d'aspectes difícils del seu fill, en el caràcter i en la conducta, pot fer surar els fantasmes del passat (d'on surt tot això? Serà conseqüència del que li va passar, del que va viure, del que va veure? Què hi ha de genètica en la seva personalitat? Què hi ha de circumstancial i què de patologia?). La convivència amb el conflicte continuat desencadena pors irracionals lligades a la manca de referents i de control. Tots els pares s'espanten davant les actuacions dels fills adolescents, quan aquestes sobrepassen els seus límits de comprensió i de contenció; i tots els pares intenten trobar explicacions. Si hi ha un passat desconegut o del que se'n saben dificultats, és fàcil trobar les raons allà (família biològica, genètica, institució, experiències traumàtiques). Aquest és un punt important i crucial en l'esdevenir; si bé és inevitable que en el desig de trobar un sentit al conflicte aparegui aquell passat, és important no quedar-s'hi enganxat. L'adolescent necessita els pares, la seva família actual i d'infància, per retrobar referents estables que l'ajudin a superar el tsunami emocional que travessa. Si els pares se'n van de forma recurrent als antecedents, i senten com alienes les dificultats del seu fill, l'adolescent es queda sol, poc integrat a la família, i no es pot aferrar a qui més li pot assegurar que el que està succeint és un trànsit superable. Algú que li doni elements fefaents de que mentre a ell se li mou el terra el món segueix en el seu lloc. Aquesta seguretat ha de procedir dels pares i, si ells confien suficientment en la força de la relació, l'adolescent podrà agafar-se a la consistència de la història en comú. No podem desconèixer, de tota manera, que l'infant que ha rebut agressió de ben petit, tolera pitjor els estats d'inestabilitat i de frustració, i és més susceptible a les adversitats; posats en l'adolescència, pot tenir l'agressivitat més a flor de pell i ser més impulsiu, la qual cosa probablement complicarà les relacions.

La presència de l'abandonament es fa ostensible en aquesta etapa. Les pors i les fantasies d'abandonament s'exacerben al comprovar-se l'adolescent a sí mateix allu-

nyant-se del nucli familiar. Les seves conductes sovint disruptives, normalment mal viscudes per l'entorn, "casen" bé amb una autoimatge d'algú irreverent, trencador, destructiu i rebutjable. És possible que moltes d'aquestes conductes busquin confirmar aquesta imatge de sí mateix, ja que en la seva fantasia es corresponen amb algú "abandonable".

Com dèiem, l'adolescència consisteix en fer un procés de diferenciació per construir-se personalment com algú especial i únic. Aquesta individuació pot fer-se de manera més o menys pacífica, més o menys ràpida, més o menys entesa per l'entorn. En el cas de les persones adoptades, el procés pot despertar la por a un segon abandonament ja que la separació està estretament associada a la ruptura (així va ser en la realitat quan va ser separat de la família biològica i, de vegades també, de família d'acollida i d'altres relacions que hagués pogut tenir abans de l'adopció). Moltes de les actuacions que fan els adolescents són per comprovar, conscient o inconscientment, la consistència de la relació (el patiment dels pares significa que ell és important, estimat, imprescindible). Per això és tan fonamental que des de l'entorn familiar i escolar hi hagi una autèntica comprensió del rerefons de les conductes disruptives. Comprensió no vol dir tolerància màxima, vol dir poder preguntar-se i pensar què està dient amb el seu comportament, i entendre que els atacs i les actuacions responen sempre a motius de fons, habitualment propers a les pors, potser contradictoris amb la conducta explícita (una fugida de casa pot estar representant una necessitat de ser buscat, més que un autèntic desig de marxar). Per a l'adolescent és important tenir la certesa de que els seus intents d'autonomia no trencaran res important en les relacions; ha de poder transitar de la dependència a la independència sense por. Però en l'adolescent adoptat això col·lionava amb quelcom intrínsec a la seva experiència: ser dependent i amb la possibilitat de patir si es perd l'objecte del que s'és dependent (tal i com efectivament ja va succeir en el seu cas), per tant aquest procés d'autonomia té més risc en el seu imaginari.

En moltes ocasions tot això no té res de fàcil. Quan les famílies arriben a consulta freqüentment arrossegueu una llarga experiència de desencontres, de distanciament i, de vegades, d'autèntic clivatge en la relació.

Certament **la negligència i el maltractament patits durant la primera infància tenen conseqüències durant anys**, de vegades per sempre, i a molts nivells. Són conegudes les repercussions en la maduració neurològica del ser humà de les condicions de vida intrauterines (alimentació materna, estat mental i físic de la mare, consum d'alcohol i drogues, etc), de les carències massives, de les experiències de maltractament, de la desnutrició durant els primers anys de vida. (Rutter, 2005). Sovint aquests adolescents han estat nens als qui no ha estat fàcil aprendre per les dificultats d'aprenentatge i llenguatge que constitueixen el Dèficit Cognoscitiu Acumulat (Guindis, 2006; Sala, 2011) i per la manca de tolerància a les frustracions que no van poder incorporar durant una primera infància sense referents afectius.

En relació amb la vida escolar constatem que, degut a que no han pogut ser satisfetes suficientment les seves necessitats, aquests infants negligits estan molt pendents de les pròpies i han pogut desenvolupar poc l'empatia tant necessària per a construir vincles sòlids amb els demés, aspecte que incideix en la seva sociabilitat. Per altra banda, la desconfiança bàsica internalitzada durant els primers anys de vida, la dificultat per tolerar les frustracions i la tendència a funcionar impulsivament, fan que aquests infants tinguin un comportament i conductes conflictius sovint externalitzant les ansietats i el malestar. Les dificultats en l'àrea dels aprenentatges i en l'àmbit de les relacions generen en ells un sentiment de fracàs, de rebuig i de no acceptació per part dels altres (iguals i adults). No solsament no té lloc el procés de reparació -indispensable per arribar a l'adolescència havent aconseguit una suficient maduresa emocional-, si no que s'afegeix més patiment i desconfiança. Voldríem aquí fer esment de la nostra inquietud vers la poca comprensió i el desconeixement que encara hi ha sobre les necessitats específiques d'aquests infants i joves; hem avançat en els darrers anys però encara comprovem com, per a molts d'aquests infants, la vida escolar és una experiència de dolor i de sofriment perquè, molt sovint, no hi ha adaptacions adequades ni programes individualitzats indicats a les seves possibilitats, ni tampoc autèntica comprensió de les seves dificultats emocionals i cognitives.

Sovint és en el pas de l'educació primària a la secundària quan esclaten els conflictes i apareixen les conductes difícils, freqüentment disruptives, i les actuacions per part del/de la jove. És molt habitual que arrossegui una història de fracàs escolar (o de grans dificultats que s'han superat a costa de molts esforços), i de dificultats en les relacions, i que hagi forjat un sentiment de no pertinença, de no acceptació per part dels altres. Arriba a aquesta etapa de la pubertat amb sentiment de fracàs i amb una autoimatge negativa.

Per tant, arribats a l'adolescència és habitual que ja hi hagi un llarg i dens camí d'antecedents en les dificultats. Aquesta experiència fa que els nous reptes que imposa la nova etapa siguin viscuts, per pares i fill, amb susceptibilitat de qui ha patit repetidament, i amb cansament per la lluita i l'esforç sostinguts fins aleshores. L'entorn escolar incideix, moltes vegades, en aquesta experiència de frustracions i conflictes continuats, la qual cosa, quan és així, no només no ajuda sinó que complica.

No obstant, l'experiència ens mostra que en moltes ocasions el treball reeixit és possible. I un element essencial en aquesta possibilitat és l'experiència compartida, entre pares i fill, de fer front a les dificultats mirant-les de cara, anomenant-les i aguantant-les sense necessitar tirar-hi sorra al damunt o evitar-les. Per això és tan important que abans de l'adolescència s'hagi fet espai a la família a les diferències, als conflictes i al dolor intrínsecs a la vida quotidiana. Aprendre a conviure amb el mal estar és un bagatge molt valuós; reforça la personalitat i els vincles.

Què busca l'adolescent en la família?

- Sentir que pertany (*realment jo SÓC d'aquesta família*)
- Sentir la incondicionalitat de la relació (*faci el que faci, em seguiran estimant*)
- Sentir acceptació (*sigui com sigui de gran, ells em voldran; tingui els sentiments que tingui, ells em voldran*)
- Identificar-se per poder-se diferenciar (*m'assemblo als pares en... jo seré com ells en...*)
- Marxar sabent que pot tornar (*em seguiran esperant*)
- Sentir-se acompanyat en el seu procés d'individuació i en les seves cerques internes (*ho entenen, se'n fan càrrec...*)

CONSTATACIONS DES DE LA CLÍNICA

- Darrera de les actuacions i de les vistoses conductes transgressores (oposicionisme, furts, fugues, promiscuitat, absentisme escolar, agressivitat, addiccions –a substàncies i/o a relacions-, ...) hi pot haver un fons més proper a allò psicòtic o més proper a allò depressiu. Depenent d'això enfocarem el nostre abordatge més cap a la regulació de l'entorn, o bé vers aquesta mateixa regulació junt amb la intervenció psicoterapèutica per accedir als conflictes interns de l'adolescent i/o la família.
- Comprovem que en els casos més greus (amb història) s'hi troben els adolescents amb experiències de maltractament reiterat (abans i després de l'adopció); és a dir, nens i nenes que van patir des de l'inici de la vida i que, després de l'adopció, no van poder gaudir de les condicions que necessitaven; el medi familiar i social (escolar, principalment) no va poder adaptar-se i oferir les condicions adequades a les seves necessitats reals, afegint patiment de forma sostinguda al llarg del temps. En aquests casos es pot haver estructurat una personalitat des de la qual els conflictes, les dificultats, les exigències s'encaren des de defenses, molt estructurades, de negació i dissociació. A això se li suma la impulsivitat –pròpia de l'adolescent-, i a això se li suma, de vegades també, una llarga experiència de desgast familiar (consultes, tractaments, canvis d'escola...).
- Els pares solen viure les actuacions dels seus fills com a provocació i desafiament. Sovint costa veure la part de patiment subjacent i, davant la projecció dels seus fills actuen, ells mateixos, amb agressivitat. Aquí hi ha una gran tasca a fer des de la intervenció tècnica: aproximar la família als conflictes subjacents, a les fragilitats i necessitats del/ de la fill/a, ajuda a trobar altres formes de resposta i pot modificar substancialment la dinàmica relacional.
- Com hem dit, davant dels conflictes repetits i de la progressiva gravetat, alguns pares busquen explicacions en els orígens, en la biologia o la genètica, en el passat de vivències traumàtiques. Que aquestes explicacions els distanciïn més o menys dels seus fills dependrà del vincle paterno-filial real que hagin pogut construir amb anterioritat; i això és el que tracten de comprovar els adolescents. Si el vincle patia fissures, abans de l'adolescència, les sotragades de la nova etapa cauran en terreny abonat per ampliar la distància, i aportaran arguments que la justifiquin.
- La filiació adoptiva tendeix a aparèixer amb contradiccions en l'adolescència. Arribats a aquesta etapa sembla que desperta més pors en els pares perquè la interpreten com una esquerda que els distanciarà. I en realitat, paradoxalment, això acaba succeint quanta menys oportunitat es donen de compartir-lo amb els seus fills. És freqüent que durant anys els pares no s'hagin pogut dir res a sí mateixos sobre les pors que aquest passat els infon (herències genètiques, influència de les vivències primerenques, rivalitats amb la família biològica, temors d'abandonament per part del fill...), i més tard, quan la convivència es fa difícil, apareixen tots els fantasmes de cop erigint-se com a barreres entre ells. La impotència davant les envestides a la relació que prové dels seus fills els porta a buscar explicacions, i fàcilment les troben fora (en els orígens); però, altra vegada paradoxalment, allò que els lliura de possibles sentiments de culpa (ho estarem fent bé?), els genera més impotència (si "la culpa" és dels "altres", del passat, allà hi tenen poc marge de maniobra). L'adolescència és mal moment per començar a parlar amb els fills; és molt important cultivar una cultura familiar en la que els sentiments d'adversitat i de dolor formin part de les converses i de la vida comú; compartir aquests sentiments enforteix la relació i fa quelcom bàsic: dóna a entendre al fill que no està sol, que, tot i que a ells –els pares- no els hi ha passat el mateix i que hi va haver un temps en què no el podien protegir, ells –els pares- es fan càrrec de què tot això desperta tristesa, ràbia i incomprensió; i ara sí hi són. Comprovem cada dia la cabdal importància de que els pares ofereixin, passi el que passi, la seva incondicionalitat.

Nota:

[1] Aquest article s'ha realitzat en el marc del projecte d'investigació *Adoptions and fosterages in Spain: tracing challenges, opportunities and problems in social and family lives of children and adolescents*. Proyecto Coordinado I+D CSO2012-39593-C02-00. finançat pel Ministerio de Economía y Competitividad.

Referències bibliogràfiques

ERIKSON, E. (1972) *Sociedad y Adolescencia*. Editorial Paidós. Buenos Aires

GUINDIS, B. (2006). *Cumulative Cognitive Deficit in international adoptees: it's origin, indicators, and means of remediation. The Family Focus, FRUA (Families from Russian and Ukrainian adoptions) newsletter*, 12 (1), 1-2 and 12(2), 6-7. http://www.bgcenter.com/BGPublications/CCD_in_international_adoptees.htm

GRAU, E., MORA, R. (2005) Viciisitudes en la vinculació entre padres e hijos en adopció internacional. *Revista de psicoterapia* Vol. XVI-nº 62. http://www.criafamilia.org/pdfs/4_cat.pdf

GRAU, E. (2008) *La llegada a la adolescencia, el altavoz de los conflictos en la familia*. Ponencia a I jornadas Psicopedagógicas post-adopitivas de Castilla La Mancha. Link: http://www.criafamilia.org/pdfs/4_cat.pdf

GRAU, E. (2008) *Motivo de consulta: mentiras, hurtos y huidas*. I Encuentro Red Temática Adopció. El bienestar y la integración de los adoptados internaciona-

les: perspectivas multidisciplinares. Madrid, 2008. http://www.criafamilia.org/pdfs/2_cat.pdf

RUTTER, M. (2005). *Adverse Preadoption Experiences and Psychological Outcomes*. I: D. Brodzinsky & J. Palacios (Eds.), *Psychological Issues in Adoption*. Research and Practice (Chapter 3:47- 67). USA: Praeger

http://books.google.es/books?id=CDKgFFAfmEwC&pg=PA67&lpg=PA67&dq=rutter+2005+adverse+pre+adoption&source=bl&ots=PMonrQrl3A&sig=_ssIrZmbR2-5uDQmQSUKcQ7Zok&hl=ca&sa=X&ei=54_2UMznHOW80QWwhoCgDw&ved=0CC8Q6AEwAA#v=onepage&q=rutter%202005%20adverse%20pre%20adoption&f=false

SALA, M. (2011) Problemas de lenguaje en niños adoptados. *Cuadernos de Pedagogía*. 412 disponible a

http://www.asfaru.org/articulos/Problemas_de_lenguaje_en_ninos_adoptados.pdf

SAN ROMÁN, B. (2006) "Yo chocolate, papá galleta. Adopció y estereotipos raciales: la experiencia de las familias". Ponencia I Forum Internacional de Infancia y Familias. Barcelona, 2006. <http://www.postadopcion.org/pdfs/YoChocolate.pdf>

Correspondència amb les autores: *Esther Grau Quintana*. Psicòloga clínica. *Rosa Mora Valls*. Psicòloga clínica. Associació CRIA Família i Adopció. www.criafamilia.org. E-mail: info@criafamilia.org

